

Datum 2024-04-24

Ärendenummer SLK-2024-00110

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.ses.hc@regeringskansliet.se

Diarienummer S2024/00085

Göteborgs Stads yttrande över remiss – Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus (SOU 2023:62)

Utredningen lämnar, i förhållande till kommunens verksamhet få skarpa förslag. Det är positivt att förslagen som lämnas i många fall främst är ett stöd för berörda aktörer och inte handlar om ökad statlig regelstyrning. Kommunerna och regionerna uppmanas av utredningen till vissa prioriteringar inom vården för personer med skadligt bruk eller beroende vilka inte kräver ny lagstiftning eller nya uppdrag. Göteborgs Stad delar dessa bedömningar och kan konstatera att stadens verksamheter bedriver arbete i riktning mot en kunskapsbaserad vård och behandling för målgruppen. Utvecklingsarbetet behöver fortgå och kan aldrig anses bli ”färdigt” och utredningens bedömningar kan utgöra en grund för det fortsatta arbetet.

Göteborgs Stad ställer sig i positivt till de förslag som berör kommunens ansvar för målgruppen och anser att dessa förslag bör tillstyrkas. Göteborgs Stad lämnar dock vissa synpunkter på ett antal av förslagen vilka bör omhändertas i den vidare beredningen av utredningens förslag och bedömningar.

Ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga

Utredningen föreslår att ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga skapas. Programmet föreslås gälla under en femårsperiod, och riktar sig mot förebyggande insatser för barn och ungdomar mellan 0–25 år. Göteborgs Stad välkomnar förslaget men menar att programmets giltighetstid kan behöva vara längre än den föreslagna femårsperioden. Det förebyggande arbetet kräver uthållighet och långsiktighet och fem år måste ses som en minimiperiod för att implementera ett program.

Göteborgs Stad vill också framhålla att kommunerna kan komma att få kostnader utifrån det nya programmet för att förebygga barns och ungas narkotikaanvändning som föreslås. Beroende på programmets innehåll kan det uppstå kostnader för nya åtaganden.

Dessa kostnader måste i så fall täckas fullt ut för att möjliggöra för kommunerna att ta ett ökat ansvar för dessa frågor. Motsvarande förhållande gäller även för det nationella programmet för att minska dödsfall till följd av narkotika- och läkemedelsförgiftningar.

Hantering av naloxon och andra opioidantagonister utanför hälso- och sjukvården

Utredningen föreslår att hanteringen av läkemedel som verkar som opioidantagonister utanför hälso- och sjukvården ska regleras i en särskild lag. Göteborgs Stad ställer sig positiv till den föreslagna lagstiftningen. Genom att möjliggöra för kommunal verksamhet att tillhandahålla och ge naloxon ökar möjligheten att rädda liv. Göteborg Stad anser dock att bestämmelsen om att det endast bör vara en hanteringsansvarig per verksamhet leder till en viss sårbarhet. I större verksamheter skulle antalet hanteringsansvariga i stället kunna baseras på verksamhetens storlek. Dessutom behövs ett förtydligande om hur personal ska agera om en person uttryckt att den inte vill ha en livräddande åtgärd likt naloxon vid en eventuell överdos.

Göteborgs Stad vill i sammanhanget också påtala att det förhållande att Läkemedelsverket under remisstiden meddelat att de godkänt receptfrihet för opioidantagonisten naloxon behöver värderas i förhållande till utredningens förslag inom området. Det framstår i nuläget oklart hur Läkemedelsverkets beslut påverkar behovet och utformningen av den föreslagna lagen. Frågan behöver omhändertas i den vidare beredningen av förslaget.

Socialstyrelsen kartläggning av boendeformer för personer med skadligt bruk och beroende

Utredningen föreslår att Socialstyrelsen ska ges i uppdrag att kartlägga olika typer av boendeformer utifrån olika lagstiftningar (exempelvis socialtjänstlagen (2001:453), SoL, och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS) för personer med skadligt bruk eller beroende. Uppdraget innebär också att utreda behovet av vägledning inom området för att skapa mer enhetlig tillämpning av regelverket i Sverige. I arbetet ska särskilt beaktas hur boende för personer med samtidigt skadligt bruk eller beroende och våldsutsatthet kan säkerställas.

Göteborgs Stad ställer sig positiv till förslaget. Personer med ett skadligt bruk eller beroende av narkotika som samtidigt är i behov av insatser enligt LSS riskerar att bli utan insats på grund av att deras behov av vård och stöd kan vara svåra att tillgodose inom SoL respektive LSS. Vissa personer inom målgruppen för LSS löper utifrån sin funktionsnedsättning ökad risk för

skadligt bruk och beroende och riskerar utifrån ett samsjuklighetsperspektiv att hamna mellan olika boendeanternativs kompetensområden. Att tydliggöra myndigheters arbetssätt och ansvarsfördelning runt målgruppen skulle utöver minskat lidande för individen också kunna minska hemlösheten för målgruppen.

Vård, stöd och andra insatser för personer som begått brott eller vårdas utan samtycke

Utredningen gör bedömningen att regioner och kommuner bör ha rutiner för att ta emot och bedöma vårdförfrågningar från Kriminalvården och Åklagarmyndigheten när en sådan bedömning behövs i beslut om åtalsunderlåtelse och för påföljd med vårdinslag. Det händer att myndigheterna hör av sig med en förfrågan med alltför kort tidsfrist vilket kan leda till att socialnämnden inte lämnar något underlag med hänvisning till att det inte finns en rimlig utredningstid. Göteborgs Stad menar att det av lagstiftningen bör framgå tidsfrister för begäran samt innehållet för socialnämndens underlag.

Ett sådant förtydligande skulle kunna bidra till att fler personer skulle beredas möjligheten till kontraktsvård.

Information till personer med skadligt bruk eller beroende av narkotika

Folkhälsomyndigheten föreslås få i uppdrag att tillsammans med civilsamhället och målgruppen ta fram information och sprida upplysningar om olika substanser och värderingsfri information om risker till personer som använder narkotika. Göteborgs Stad ställer sig positiv till förslaget och menar att det dessutom finns behov av en nationell digital portal för unga där man kan hitta information och svar på frågor om droger och dess skadeverkningar, ställa personliga frågor men också hitta till rätt vårdinstans. Ungdomsmottagningarna portal, UMO.se skulle kunna fungera som exempel eller ingång för en sådan information.

Unga ska vid särskilda skäl kunna delta i sprututbytesverksamhet

Utredningen föreslår att lag (2006:323) om utbyte av sprutor och kanyler ska ändras så att syftet utvidgas till att även omfatta uppgiften att främja psykisk och fysisk hälsa samt att personer under 18 år ska kunna göra sprutbyten vid särskilda fall. Enligt utredningen är personalen skyldiga att anmäla till socialnämnden om personer under 18 år vill delta i sprututbytesverksamheten. Göteborgs Stad efterlyser dock ett mer fördjupat resonemang kring hur förslaget harmonierar med annan lagstiftning så som till exempel Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Översyn av narkotikastrafflagstiftningen

Utredningen har haft i uppdrag att föreslå hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete och en god missbruks- och beroendevård. Fokus har varit på åtgärder som kan minska skador av narkotika samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar. För att utreda hur narkotikastrafflagen påverkar de medicinska och sociala skadeverkningarna och om vård- och omsorgsinsatser idag erbjuds i tillräcklig omfattning föreslår utredningen att regeringen bör initiera en översyn av lagen.

Göteborgs Stad delar denna bedömning. Även Sveriges Kommuner och Regioner, SKR beskriver i sin Handlingsplan mot missbruk och beroende behovet av en översyn. Lagstiftningens nuvarande utformning skulle kunna framstå som utpekande och stigmatiserande samt inverka negativt på den enskildes motivation och ansträngningar att söka vård för sitt beroende. Konsekvenserna av de 30 år gamla bestämmelserna har inte utvärderats i relation till sitt syfte.

SKR framhåller i handlingsplanen bland annat att avsikten med en utvärdering inte är att förändra Sveriges restriktiva narkotikapolitik och utvärderingen ska inte heller motverka polisiära och rättsliga insatser mot kriminalitet och organiserad brottslighet. Avsikten är i stället att se om det finns skäl att ändra i lagstiftningen för att underlätta för personer med skadligt bruk och beroende att söka och få hjälp. Utvärderingen bör titta på vad som är hindrande för personer med missbruk att söka hjälp och bör innehålla en internationell utblick.

Vid behandling av ärendet i kommunstyrelsen förekom skiljaktiga meningar:

Tjänstgörande ersättaren Marie Brynolfsson (V) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som anges ovan samt avslag på tilläggsyrkande från M, D, KD och SD den 19 april 2024, se bilaga.

Axel Josefson (M) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som anges ovan med de tillägg som framgår av yrkande från M, D, KD och SD den 19 april 2024, se bilaga.

Vid omröstning röstade Daniel Bernmar (V), Viktoria Tryggvadottir Rolka (S), Axel Darvik (L), Marina Johansson (S), Karin Pleijel (MP), tjänstgörande ersättarna Johannes Hulter (S) och Marie Brynolfsson (V) samt ordföranden Jonas Attenius (S) för bifall till Marie Brynolfssons yrkande.

Axel Josefson (M), Hampus Magnusson (M), Martin Wannholt (D), Jörgen Fogelklou (SD) och Elisabet Lann (KD) röstade för bifall till Axel Josefsons yrkande.

Kommunstyrelsen beslutade med åtta röster mot fem att bifalla Marie Brynolfssons yrkande.

Axel Josefson (M), Hampus Magnusson (M), Martin Wannholt (D), Jörgen Fogelklou (SD) och Elisabet Lann (KD) reserverade sig mot beslutet.

Göteborg den 24 april 2024
GÖTEBORGS KOMMUNSTYRELSE

Jonas Attenius

Mathias Sköld

Tilläggsyrkande angående Remiss från Socialdepartementet – Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus (SOU 2023:62)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Göteborgs Stads yttrande över remissen Vi kan bättre!
Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus (SOU 2023:62) kompletteras med nedanstående skrivningar i brödtexten i bilaga 3 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande och översänds till Socialdepartementet.

Yrkandet

I utredningen uppmanas regeringen överväga att föreslå riksdagen att ändra målet för narkotikapolitiken som helhet från ”ett samhälle fritt från narkotika” till ”ett samhälle med minskade skador av narkotika”. Göteborgs Stad är tveksamma till att släppa målet om ett narkotikafritt samhälle för att enbart fokusera på skademinimering. För att få med båda perspektiven är en möjlig väg framåt att formulera ett mål som både bemöter skademinimering och en vision om att samhället ska vara fritt från narkotika, som exempelvis: ”Att minska skadorna av och tillgång till narkotika, med den långsiktiga visionen att samhället ska vara fritt från narkotika.”

I utredningen uppmanas regeringen ändra lagstiftningen så att det inte längre ska vara förbjudet att sälja sprutor och kanyler på apotek samt ta bort kravet på att återlämna sprutor och kanyler. Utredningen föreslår att Lag (2006:323) om utbyte av sprutor och kanyler ska ändras där krav på återlämning av sprutor och kanyler tas bort och ersätts med skrivningar om att verksamheten ska främja återlämning av sprutor och kanyler. Nuvarande lagstiftning främjar kontaktytor mellan sjukvården och personer som är fast i missbruk. Den föreslagna förändringen riskerar leda till att kontaktytan försvinner som är viktig för att motivera personer i missbruk till behandling och andra insatser. Göteborgs Stad avstyrker förslaget om att ändra lagstiftningen.

I utredning uppmanas regeringen att inkludera frågan om brukarrum och drug checking inom ramen för en eventuell översyn av narkotikastrafflagen. Göteborgs Stad avstyrker förslaget.